

BOGACTWA ŚLĄSKA ZA OŁZĄ

Jak Polska długa i szeroka, w stolicy, w wielkich i małych miasteczkach, we wsiach i najmniejszych osadach, gdzie tylko biją sereja - polskie, tam dzisiaj na ulicach wszystkich jest jedno słowo „Śląsk za Ołzą”, tam dzisiaj wszędzie panuje radość i wesele, że stara, piastowska, odwieczna polska ziemia połączona została z

Macierzą.

Nie wszyscy może nawet wiedzą dokładnie, jak wygląda ta ziemia, jaki jest jej obszar, jakie bogactwa w sobie kryje — wiedzą natomiast wszyscy, że jest polska, że mieszkają tam bracia-Polacy, tak samo myślący i czujący, jak i ci nad Bałtykiem, jak i ci w Wilnie, Lwowie i Warszawie.

Śląsk za Ołzą

Śląsk za Ołzą obejmuje pas zamknięty ze wschodu i północy rzeką Ołzą i Odrą, z zachodu rzeką Ostrawicą, z południa zaś granicą polityczną Słowacji w rozumieniu czechosłowackiego podziału administracji krajowej.

Pas ten przez Niemców zwany jest „Ostschlesien”, w przeciwieństwie do „Westschlesien”, obejmującego opawskie i hulczyńskie.

STATYSTYKI CZESKIE

Czeskie statystyki gospodarskie celowo nie wyodrębniają Śląska Zaolzańskiego, traktując go jako jeden obszar gospodarczy, jeśli chodzi o kluczowe przemysły, węgiel i żelazo, łącznie z pasem Moraw wzdłuż Ostrawicy. Dlatego też niezmiennie trudno jest podać dokładne cyfry, odnoszące się do produkcji Śląska i po-

szczególnych zakładów przemysłowych. Wiele danych dostępnych dla nas pochodzi ze źródeł niemieckich. To wszystko sprawia, że przytaczane poniżej dane nie odnoszą się do tych samych okresów, no i nie odzwierciedlają obecnego stanu rzeczy.

ŚLĄSK RADY NARODOWEJ

W niniejszych rozważaniach, dotyczących całości Śląska Zaolzańskiego, wyodrębniona została ta jego część, która w myśl umowy polsko - czeskiej z dnia 5 listopada 1918 r. miała być administrowana przez Radę Narodową Śląska Cieszyńskiego. Granice między tymi częściami niejednokrotnie już Czytelnicy nasi mieli możność widzieć na zamieszczonych w „ABC” mapkach Śląska. Tę część będziemy nazywali Śląskiem Rady Narodowej.

Obszar

Powierzchnia Śląska Zaolzańskiego wynosi 1.274 km. kw. Podzielona jest na 3 powiaty, względnie

Powiat	pow. w km. kw.	Okręg sądowy	pow. w km. kw.
Frysztat	253	Bogumin	93
		Frysztat	165
Frydek	472	Frydek	432
		Ostrawa Śląska	40
Cieszyn Czeski	544	Jablonków	300
		Cieszyn Czeski	244

Ponieważ okręgi sądowe są mniejsze, przeto chcąc lepiej wnikać w poszczególne zagadnienia,

nie na 6 okręgów sądowych o następującej powierzchni:

będziemy posługiwali się raczej podziałem na okręgi sądowe.

Ludność

Według spisu ludności, przeprowadzonego przez Czechów w dniu 1 grudnia 1930 r., ludność Śląska

Powiat	ludność	Okręg sądowy	ludność
Frysztat	142.065	Bogumin	51.011
		Frysztat	91.054
Frydek	115.495	Frydek	60.416
		Ostrawa Śląska	55.079
Cieszyn Czeski	85.334	Jablonków	31.350
		Cieszyn Czeski	53.976

Wobec tego, że przyrost naturalny wynosił 15 proc., przeto o-

Zaolzańskiego wynosiła 342.894 osób i była rozmieszczona następująco:

becnie ludność Śląska wynosi około 390—400 tysięcy.

GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Przeciętna gęstość zaludnienia terytoriów Śląska Zaolzańskiego wynosiła 269 mieszkańców na 1

km. kw., a w poszczególnych okręgach przedstawiała się następująco:

	miesz.	na km. kw.
Bogumin	540,5	
Frysztat	551,8	
Frydek	139,8	
Ostrawa	1.377,0	
Jablonków	104,5	
Cieszyn Czeski	221,0	

ZAJĘCIE LUDNOŚCI

Podział ludności według zajęć dla całego Śląska Zaolzańskiego

przedstawiał się następująco:

Rolnictwo	37.865	11.04%
Przemysł i rzemiosło	197.262	57.52%
Handel i banki	17.796	5.19%
Komunikacja	26.539	7.74%
Użyteczność publiczna i wolne zawody	12.545	3.66%
Inne zawody	40.601	11.84%
Bez podania zawodu	3.124	0.91%
Służba wojskowa	1.746	

Przyglądającą więc większość stanowią zatrudnieni w przemyśle i rzemiosle. Najniższy procent wykazuje rolnictwo.

Jeśli chodzi o poszczególne okręgi śląskie, to największy pro-

cent zatrudnionych w przemyśle i rzemiosle, wykazują okręgi Frysztatki, Bogumiński i Ostrawski, w rolnictwie zaś Frydecki, Cieszyński i Jablonkowski.

Przemysł Śląska zaolzańskiego

Początki przemysłu na szerszą skalę sięgają końca XVII w. Odkrycie wówczas w okolicach Basz-

ki i Trzynieca pokłady rudy, stały się przyczyną zakładania kuźnic, które z czasem przekształciły się

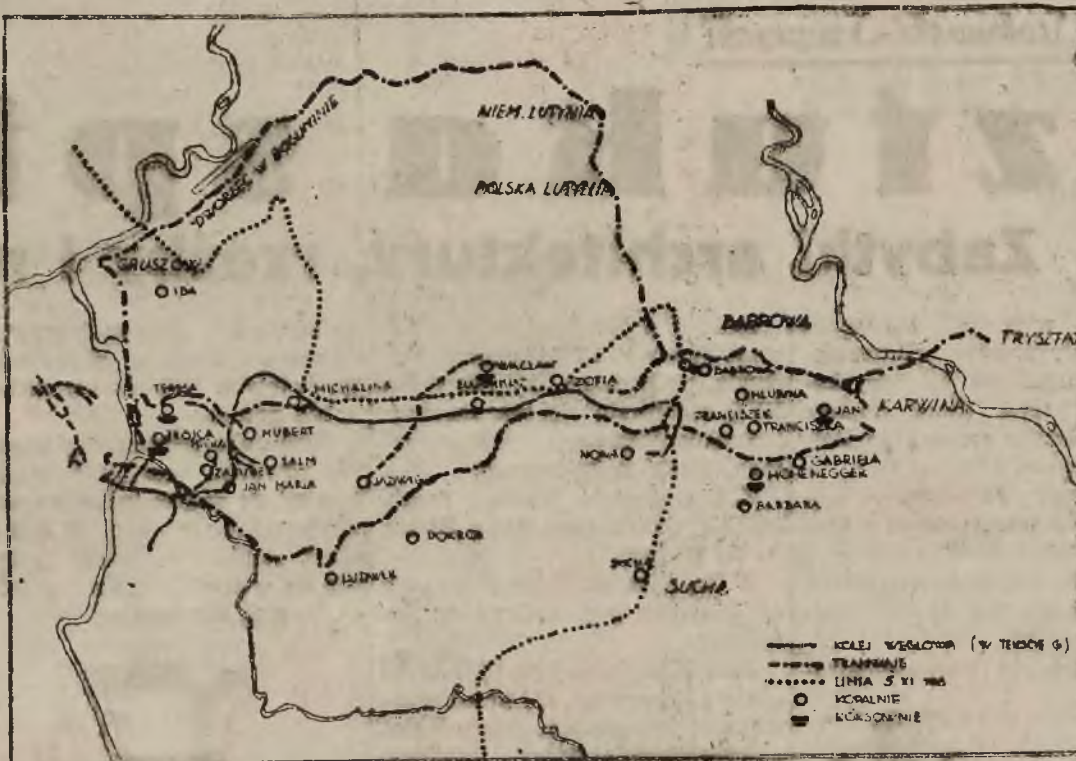
w większe zakłady hutnicze.

Najstarszym więc jest przemysł żelazny, następnie węglowy, odkrycie bowiem pokładów węgla nastąpiło około 1767 roku.

Początkowo wydobyte i zbyt węgla był bardzo słaby, wzmogła go dopiero budowa Zakładów

w Witkowicach (1829 r.) i w Trzyniecu (1838 r.). Rozkwit górnictwa śląskiego nastąpił nieco później, gdy okazało się, że węgiel ostrawsko - karwiński jest jednym z najlepszych, o doskonałej właściwości koksowniczej. To

wpłynęło na budowę licznych koksowni. Ze względu na rozwój hutnictwa i w oparciu o nie rozwinął się przemysł metalowy, a wzrastająca gwałtownie liczba ludności doprowadziła do powstania licznych przemysłów spożywczych.

Rozmieszczenie kopalni i koksowni oraz linii tramwajowych na Śląsku Zaolzańskim.

WĘGIEL

Pokłady węgla w rewirze ostrawsko - karwińskim, są przedłużeniem pasma węglowego górnośląskiego, ciągnącego się od Tarnowskich Gór po przez bytomskie i rybnickie aż za Morawską Ostrawę. Rewir ostrawsko - karwiński obejmuje około 17 proc. powierzchni całego pasma, na Śląsk przypada więc 282 km. kw.

Na tej ogólnej powierzchni wykorzystane jest zaledwie części pokładów płytszych, przy czym większe ilości węgla znajdują się raczej w pokładach głębszych.

Przeciętnie głębokość szybów wynosi 600 m., najgłębszym na Śląsku jest szyb Teresa — 774 m.

Według opinii różnych fachowców, zapasy rzeczywiste węgla wynoszą 6 miliardów ton, z czego na Śląsk przypada około 4,5 miliarda ton. Zapasy prawdopodobnie sięgają 25 miliardów ton.

Wydajność całego zagłębia zagłębia ostrawsko - karwińskiego jest oceniona na 16 milionów ton rocznie, Wydajność zaś Śląska

KOKS

Koks ostrawsko - karwiński cieszy się jak najlepszą opinią w hutnictwie środkowo - europejskim. Dobroć jego łączy się z głębokością wydobycia węgla. Dlatego też najlepszym jest koks ostrawski. Koks karwiński zaś, pochodzący z płytszych szybów, stoi na poziomie koksu górnośląskiego.

Początki produkcji koksu sięgają 1850 r., rozwój zaś zaczyna się dopiero około 1870 roku.

Koksownie na Śląsku Zaolzańskim, wyprodukowały w 1936 r. 1.995.000 ton, w 1937 — 3.271.000, a w I-szym kwartale 1938 r. — 776.000.

Przemysł koksowniczy rozwijał się pomyślnie, dzięki przede wszystkim eksportowi, który był kierowany do Węgier i b. Austrii, a 10 proc. ogólnego eksportu szło do Polski.

HUTNICTWO I METALURGIA

Przemysł hutniczy na Śląsku Zaolzańskim, reprezentują zakła-

dy Blumenthala i Micka - Melde- ra we Frysztacie.

Huty w Trzyniecu powstały w 1838 r., opierając się początkowo, jak i zlikwidowana później kuźnica w Baszce, na rudach miejscowych. Z czasem przeszły jednak na rudę słowacką i importowaną.

Zakłady Trzynieckie są w całym tego słowa znaczeniu wielkie, potężne i najnowocześniejsze urządzenia. Posiadają bowiem 4 wielkie piece, 13 pieców martinowskich, młot, pełną walcownię, koksownię, zakład przerobczy

walcownię na platynę, szalotownię, fabrykę benzolu, zakłady ekstrakcji - miedzi i elektrownie. Obsługiwane są przez własny tabór kolejowy, rozporządzający 55 km. i 10 parowozami kolei normalno torowej oraz 13 km. i 7 parowozami wąsko - torowej.

Produkcja Zakładów Trzynieckich jest bardzo znaczna. Ostatnie cyfry niestety nie posiadamy. Dane jednak za 1929 r. są mniej więcej odpowiednikiem produkcji hutniczej z 1936 r.

W 1929 r. 4 wielkie piece miały łączną dzienną wydajność 1.470 ton. Produkcja surowki wynosiła 475.000 ton, stalowni 513.000 ton, z walcowni wyszło 395.000 ton półwyrobów i 241.000 ton wyrobów hutniczych.

INNE PRZEMYSŁY

Oprócz wymienionych powyżej przemysłów Śląsk Zaolzański posiada jeszcze zakłady przemysłowe w innych gałęziach, a mianowicie: przemysł chemiczny, papierniczy, mineralny, brykietownię, browarnię (wydajność browaru w Karwinie wynosi około 100.000 hl.), włókienniczy (właśnie we Frydku), poligraficzny, spirytusowy i szereg drobniejszych.

ELEKTROWNIE

Śląsk Zaolzański posiada 16 elektrowni o łącznej mocy około 100 tysięcy Kw., z czego na terenie Śląska Rady Narodowej 3 elektrowni o mocy 5,6 285 kw.

Przez Śląsk biegnie linia wysokiego napięcia (110 Kw.) od Morawskiej Ostrawy przez Witkowice, Kończyce, Górna Sucha, Stanistowice, Trzinec, Wędrzynę w kierunku Jabłonkowa i Żyliny. Poza tym jest wiele sieci niskiego napięcia.

Rolnictwo

Jakkolwiek ziemia na Śląsku jest słaba, to jednak doskonała, uprawna nawet systemem ogrodowym, wpływa na wysoką kulturę rolnictwa. Sprawia to, że

wydajność z hektara nie odbiega wcale od średnio - normalnej. Na bardzo wysokim poziomie stoi sadownictwo i pszczelarstwo, szczególnie w okręgach jablonkowskim i frydeckim.

Sieć komunikacyjna

Śląsk Zaolzański, a szczególnie północna, przemysłowa jego część posiada bardzo rozwiniętą sieć komunikacyjną kolejową i tramwajową, a także autobusową dzięki doskonałemu szansom.

WEZŁ SZANOGUMIŃSKI

Niezmierną doniosłość posiada węzeł kolejowy w Boguminie. będący największym węzłem kolejowym w dawnej Czechosłowacji. Długość jego wraz ze sta-

cją rozdzielną wynosi około 4-ch km., łączy on liczne linie, a więc po przez Piotrowice — Zebrzydowice wpadają nań linie z Polski, Jej portów, a dalej państw bałtyckich i Rosji. Przez Raciborz jest połączenie z Wrocławiem, a dalej z Trzecią Rzeszą. Następnie linia przez Koszycę na Węgry i przez Brno do Pragi, a dalej na Bałkany. Jest to więc klucz środkowo - europejskich kolei.

Ślązacy zaolzańscy

Ślązacy Zaolzańscy to lud uczciwy, zapobiegliwy, pracowity, rzutki i oszczędny, patriotyczny, religijny i o dużym poczuciu solidarności społecznej, stojący na wysokim poziomie kultury.

Jeśli chodzi o kulturę gospodarczą Ślązaków z za Ołzą, to wysoki jej poziom najlepiej zilustrować

mogą istniejące tam organizacje gospodarcze.

I tak w końcu 1937 r., na Śląsku znajdowało się 69 kas spółdzielczych, 5 kas zaliczkowych, 2 spółki rolniczo - handlowe, dwie spółdzielnie mleczarsko - jajczarskie, 6 spółdzielni elektryfikacyjnych, 7 stowarzyszeń domów ludowych i wiele, wiele innych.

Znaczenie Śląska zaolzańskiego

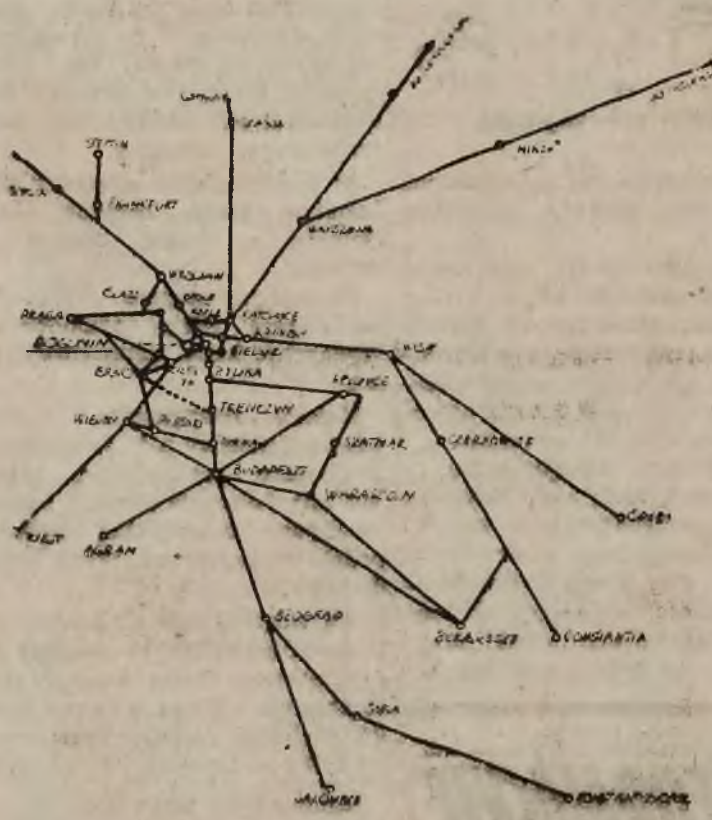
Zważywszy wszystko powyższe, niewątpliwie każdy zdaje sobie sprawę, jak duże znaczenie gospodarcze, pomijając nawet wszelkie inne względy, choć to trudno zrobić, gdyż wiąże się one ze sobą ściśle, posiada dla Polski Śląsk Zaolzański.

Wchłonięcie go i scalenie z całym naszym organizmem gospodarczym, nie jest rzeczą łatwą i musi odbywać się stopniowo, po-

woli, ażeby nie wywołać niepotrzebnych wstrząsów i zgrzytów.

Znając jednak lud śląski, jak również mając nadzieję, że czynnik decydujący w pełni to rozumieją i doceniają, wierzymy, że gospodarcze scalenie Śląska Zaolzańskiego z Macierzą, wytworzenie wspólnego organizmu gospodarczego, odbędzie się naprawdę sprawnie.

ALFRED SŁONKA

Zaolzańskiego na 9 — 10 milionów ton.

Na terenie Śląska za Ołzą istnieją 23 kopalni i 6 koksowni.

Na terenie Śląska Rady Narodowej jest 10 kopalni i 4 koksowni.

dy w Trzyniecu, będące własnością Tow. Górniczo - Hutniczego S. A., następnie w rękach Rotschildów zakłady p. t. Alfred Hahn w Boguminie, blachownia i fabryka mostów w Frydku - Lipinach, druciarnia i heblownia w Boguminie oraz trzy fabryki Jecke-